

STANISŁAW DOMORADZKI* (Rzeszów)

Helena Rasiowa (1917–1994)

Streszczenie. W artykule przedstawiono sylwetkę naukową Heleny Rasiowej ze szczególnym uwzględnieniem okresu studiów w czasie II wojny światowej i początków jej kariery zawodowej.

2010 *Klasyfikacja tematyczna AMS (2010):* 01A60, 01A70, 01A73..

Słowa kluczowe: Helena Rasiowa.

Zdjęcie 1: Zdjęcie z okresu studiów [Archiwum UW, akta studenckie].

---

* Praca powstała dzięki współpracy z Centrum Innowacji i Transferu Wiedzy Techniczno-Przyrodniczej Uniwersytetu Rzeszowskiego i w ramach realizacji grantu The impact of WWI on the formation and transformation of the scientific life of the mathematical community GAČR č. 18-00449S.

Helena Rasiowa urodziła się w rodzinie patriotycznej 20 czerwca 1917 r. w Wiedniu, została ochrzczona w parafii św. Urlicha. Na chrzcie św. otrzymała imiona: Helena, Alina, Franciszka. Ojciec inż. Wiesław Józef Bączalski (ur. w Stanisławowie 1879) był radcą budownictwa w Ministerstwie Kolei w Wiedniu, matka Emilia Feliksa Wiktoria z d. Kudelska pochodziła również ze Stanisławowa (ur. 1891). Po odzyskaniu niepodległości przez Polskę rodzina w 1920 roku wróciła do Warszawy. Ojciec pracował w Ministerstwie Komunikacji, od 1930 w randze ministra był Głównym Inspektorem Ministerstwa Komunikacji.

Po ukończeniu szkoły powszechnej, pobierała nauki w 8. klasowym gimnazjum im. Anieli Wareckiej w Warszawie, w którym m.in. nie przestrzegano „*numerus clausus*”, co nie znaczy, że zapobieżono izolacji pomiędzy rdzennymi Polkami i Żydówkami (zobacz w [6]). Absolwentki otrzymywały wszechstronne wykształcenie, poziom nauczania był wysoki w gimnazjum Wareckiej, szczególną uwagę zwracano na równomierne traktowanie równowagi między wykształceniem zawodowym. Szkoła cieszyła dużą atrakcyjnością. Helena zdała maturę „typu matematyczno-przyrodniczego” w 1935 r. W latach 1936–1938 odbywała studia muzyczne w klasie fortepianu w Wyższej Szkole Muzycznej im. Fryderyka Chopina w Warszawie. 19 grudnia 1936 poślubiła w kościele św. Krzyża w Warszawie Stanisława Rasia (lat 32).

W roku akademickim 1938/1939 podjęła studia matematyczne na UW. Jej kolegami byli m.in. W. Szmielew i R. Sikorski. Słuchała wykładów Łukasiewicza, Kuratowskiego, Borsuka i Sierpińskiego. Wojna przerwała jej studia. Pierwszy rok wojny spędziła z rodziną we Lwowie, następnie wrócili do Warszawy. W 1942 nawiązała kontakt naukowy ze S. Mazurkiewiczem i Cz. Białobrzeskim, u nich zdawała egzaminy na uniwersytecie podziemnym, jednocześnie pod kierunkiem J. Łukasiewicza i B. Sobocińskiego przygotowywała pracę magisterską z logiki matematycznej pt. „*Aksjomatyzacja pewnego częściowego systemu implikacyjnej teorii dedukcji*”. Rękopis pracy spłonął w Powstaniu Warszawskim, ale w 1945 odtworzyła ją i w 1946 uzyskała magisterium. W piśmie z 1949 r. skierowanym do Rady Wydziału w sprawie wydania dyplomu oświadczyła (potrzebnego do uzyskania doktoratu, do tego czasu posługiwała się zaświadczeniem):

Proszę uprzejmie o wypisanie dyplomu magistra filozofii w zakresie matematyki. W czasie wojny złożyłam następujące egzaminy magisterskie. Studia odbyłam całkowicie na Uniwersytecie Warszawskim. Przebieg studiów był następujący. W roku akademickim 1939/39 wstąpiłam na Wydział Mat.

- Przynr. Uniwersytetu Warszawskiego (sekcja matematyka, Nr albumu 58779). W czasie wojny i okupacji kontynuowałam studia na tajnym Uniwersytecie.

1. Egzamin z *Zasad algebry wyższej wraz z Elementami teorii liczb* u prof. dr W. Sierpińskiego.
2. Egzamin z *Geometrii analitycznej* u prof. K. Borsuka.
3. Egzamin z *Rachunku różniczkowego i całkowego wraz ze Wstępem do analizy* u prof. S. Mazurkiewicza.
4. Egzamin z *Fizyki doświadczalnej* u prof. S. Pieńkowskiego.
5. Egzamin z *Mechaniki teoretycznej* u prof. Cz. Białobrzeskiego.
6. Egzamin z *Głównych zasad nauk filozoficznych ze szczególnym uwzględnieniem logiki* u prof. Łukasiewicza.
7. Egzamin z *Teorii mnogości* /grupa B/ u prof. W. Sierpińskiego.

W czerwcu 1945 Rada Wydziału przyznała mi absolutorium. W roku akademickim 1945/46 otrzymałam nowy Numer albumu 1856. Pracę magisterską z logiki matematycznej pt. „*Aksjomatyzacja pewnego częściowego systemu implikacyjnej teorii dedukcji*” złożyłam u dr. Bolesława Sobocińskiego.¹

W grudniu 1945 roku złożyłam egzamin z logiki w szerszym zakresie (grupa C) i jednocześnie końcowy egzamin z logiki matematycznej². Egzaminowali prof. dr Kazimierz Kuratowski i prof. dr Andrzej Mostowski. Rada Wydziału dnia 11 stycznia 1947 roku przyznała mi stopień magistra filozofii w zakresie matematyki.

Mgr Helena Rasiowa
(Archiwum UW, akta pracownicze)

---

¹Zdjęcie 2 przedstawia zaświadczenie dra B. Sobocińskiego. Na na zdjęciu 3 można zobaczyć fragment strony tytułowej, zaś na zdjęciu 4 jedną ze stron pracy magisterskiej.

²Fotografię zaświadczenia podpisanego przez profesorów K. Kuratowskiego i A. Mostowskiego przedstawia zdjęcie 6.

Zaświadczenie:

Niniejszym zaświadczam, że przedstawiona mi przez P. Helenę Rasiową praca „Algorytmizacja pewnego częściowego systemu implikacyjnej teorii dedukcji” jest pracą wykonaną samodzielnie pod moim kierownictwem. Praca Pani Rasiowej zawiera nowe wyniki, uzupełniające badania nad strukturą teorii dedukcji prowadzone w szkole logicznej prof. J. Łukasiewicza oraz mogące być punktem wyjścia do nowych badań i zagadnień. Jako taka praca ta w całej pełni nadaje się do wyjęcia jej jako bardzo dobrej pracy magisterskiej oraz kwalifikuje się do opublikowania drukiem.

Warszawa, 15. X. 1945 roku

Dr Bolesław Sobociński

Zdjęcie 2: Zaświadczenie B. Sobocińskiego o pracy magisterskiej H. Rasiowej (Archiwum UW, akta studenckie).

<p>Bączalska - Raś Helena Hlina Franciszka Algorytmizacja pewnego częściowego systemu implikacyjnej teorii dedukcji.</p>	<p>Praca magisterska 1946, prom. prof. Bolesław Sobociński</p>
--	--

Zdjęcie 3: Ze strony tytułowej pracy magisterskiej H. Rasiowej (akta studenckie, Archiwum UW).

- 17 -

rozważając systemie S_1 ze względu na obowiązujące dyrektywy.

0	0	1	2
0	1	1	2
w1	0	1	2
2	0	2	1

Matryca ta, jak łatwo można sprawdzić, spełniają aksjomaty 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100.

Natemniak nie spełnia jej aksjomat 1. Wzrost nieważności jest ważny dla uproszczenia podziału na aksjomaty 1 : p/0, q/2, r/0, otrzymamy wówczas

$$000200020000 - 02001 - 021 - 2$$

z więc aksjomat 1 jest niezależny od pozostałych.

Dla aksjomatu 2 ważny pod uwagę matrycę normalną B,

0	0	1	2	3
0	1	1	2	2
w1	0	1	2	2
2	0	1	1	1
3	0	0	0	1

która jest dziedzinowa w systemie S_2 ze względu na obowiązujące dyrektywy. Jak łatwo sprawdzić, aksjomaty 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100.

Mat 2 matrycy tej nie spełnia. Dodać należy nieważności dla aksjomatu 2 następujące podziału: p/1, q/3, otrzymamy wtedy

$$0301013 - 03012 - 032 - 0$$

Aksjomat 2 jest zatem niezależny od pozostałych aksjomatów.

Wreszcie dla dowodu niezależności aksjomatu 3 od aksjomatów pozostałych, ważny pod uwagę matrycę normalną C dziedzinową ze względu na obowiązujące dyrektywy w systemie S_3 . Matryce te, jak łatwo można sprawdzić, spełniają aksjomaty 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100.

0	0	1	2
0	1	1	1
w1	0	1	2
2	0	1	1

nie spełnia jej natomiast aksjomat 3. Podstawmy nieważności w aksjomacie 3, p/q/0, wówczas otrzymamy

$$00020002022 - 0000022 - 00012 - 01$$

z więc aksjomat 3 jest niezależny od aksjomatów 1, 2.

W ten sposób dowód niezależności należy uważać za zakończony.

Zdjęcie 4: Jedna ze stron pracy magisterskiej H. Rasiowej (akta studenckie, Archiwum UW).

Uniwersytetu Warszawskiego
 Wpłynęło dn. 23/XI 1945
 L. 58749

Do

Rady Wydziału Matematyczny - Przyrodniczego
 Uniwersytetu Warszawskiego.

Napisałam prośbę moją prośbę magisterską z logiki matematycznej
 pod tytułem „Aksjomatyzacja pewnego rodzaju systemu
 implikacyjnej teorii dedukcji” została przyjęta przez
 p. dr. Sobocińskiego, pod którego kierunkiem pracowałam.
 W związku z tym proszę o dopuszczenie mnie do statutowego
 egzaminu magisterskiego z logiki matematycznej /w zakresie
 magisterium z matematyki./

Egzamin ten stanowią jeden z pracy: „Logika matematyczna
 i teoria mnogości”, wybranej prośbie mojej z grupy B.
 Wszystkie egzaminy z grupy A, oraz egzamin z teorii mnogości
 zostały.

Statutowy egzamin obejmujący składni i rozumienie z egzaminem
 z „Logiki w sensym zakresie” z grupy C.
 Zaświadczenie rektora o egzaminach zostały zaregalitowane.
 Zaświadczenie przyjęcia prośby mojej p. dr. Sobocińskiego przesłałam
 i na życzenie moją prośbę.

Helena Rasiowa
 studentka Wydziału Mat-Przyr. U.W.
 l. alb. 58749 (nowy 1656)

Warszawa, dnia 22 listopada 1945 roku.   Świadczą: dr. Sobociński
 i kierownik do 5. I. 1946 Rasiowa

Zdjęcie 5: Pismo H. Rasiowej z 1945 r. wyjaśniające jej zindywidualizowany tok studiów [Archiwum UW, akta studenckie].

Niniejszym zaświadczamy, iż p. Helena Rasiowa po złożeniu pracy magisterskiej p.t. „Aksjomatyzacja pewnego częściowego systemu implikacyjnej teorii dedukcji”, która została oceniona z wynikiem dobrym, złożyła w dniu dzisiejszym egzaminu piśmiennego i ustnego z logiki matematycznej oraz z logiki w szerszym zakresie. Wynik egzaminu piśmiennego: dostateczny, wynik egzaminu ustnego: dostateczny. Wynik ogólny: dostateczny.

K. Kuratowski
Andrzej Mostowski

Warszawa, dn. 21. XII. 1945.

Zdjęcie 6: Zaświadczenie o egzaminie z logiki matematycznej u K. Kuratowskiego i A. Mostowskiego [Archiwum UW, akta studenckie].

W związku z nowym numerem albumu H. Rasiowa złożyła ślubowanie (zobacz zdjęcie 7), jeszcze według przepisów ustawy z 1933 r.

Przyrzekam, iż będę posłusznym przepisom ustawy o szkołach akademickich z dn. 15 marca 1933 r. (Dz. U. R. P. Nr. 29), będę okazywał władzom akademickim i profesorom poszanowanie, przykładając się pilnie do studiów obranych, a poza Uniwersytetem prowadził się moralnie i z godnością.

Warszawa, dn. 5 GRUD. 1945 ..... 1945 r.

Rasiowa Helena

Zdjęcie 7: Zdjęcie ślubowania złożonego 5.12.1945 roku.

Od września 1945 do listopada 1946 pracowała w gimnazjum i liceum W. Górskiego jako nauczycielka matematyki, od r.a. 1946/47 do 1992 pracowała na UW, zdobywając kolejne stopnie i tytuły naukowe: starszy asystent Katedry Filozofii Matematyki, adiunkt (1950–1952), zastępca profesora (1952–1954). W 1950 na UW uzyskała doktorat z matematyki

na podstawie rozprawy: *Algebraic treatment of the functional calculi of Lewis and Hyting*; promotorem był A. Mostowski. Zdjęcie 8 przedstawia Helenę Rasiową z okresu pracy nad doktoratem.

Zdjęcie 8: Zdjęcie z okresu doktoratu [Archiwum UW].

W 1954 Centralna Komisja Kwalifikacyjna nadała jej tytuł docenta, na tym stanowisku pracowała w 1954–1956 w Katedrze Algebry UW i równocześnie w Instytucie Matematycznym PAN, gdzie w 1956 uzyskała stopień naukowy doktora nauk (odpowiadający wtedy habilitacji) na podstawie rozprawy *Algebraiczne modele teorii elementarnych i ich zastosowania* (opublikowanej jako dwie prace). Profesorem nadzwyczajnym została w 1957, a profesorem zwyczajnym w 1967. Od 1967 pracowała wyłącznie na UW, kierowała Katedrą Podstaw Matematyki (1964–1970), a z chwilą powstania Instytutu Matematyki – Zakładem Logiki Matematycznej (1970–1992). Pełniła także funkcję dziekana Wydziału Matematyki i Fizyki, a później Wydziału Matematyki i Mechaniki Uniwersytetu Warszawskiego (1958–1960, 1962–1966, 1968–1977). W latach 1961–1968 była sekretarzem naukowym Komitetu Nauk Matematycznych PAN, a od 1972 członkiem jego Prezydium. W latach 1972–1983 przewodniczyła Radzie Naukowej Centrum Obliczeniowego (od 1977 Instytut Podstaw Informatyki PAN). Szczegóły przebiegu pracy zobacz zdjęcie 9.

Działała w instytucjach decydujących o sprawach kształcenia matematyków i rozwoju naukowej młodej kadry naukowej. Była członkiem Centralnej Komisji Kwalifikacyjnej (1976–1979) i Rady Głównej

17. Przynależność do organizacji politycznych i społecznych — w okresie:			
a) do 1939 r.		b) okupacji	c) po wyzwoleniu
nie należałem		ZNP	ZNP Polskie Towarzystwo Matematyczne ZAIKS Association for Symbolic Logic

18. Przebieg pracy zawodowej				
O k r e s		Nazwa zakładu pracy	Stanowisko	Miejscowość
od *)	do *)			
1945	1946	Liceum im. Górskiego w Warszawie	nieuczniol	Warszawa
1946	1950	Uniwersytet Warszawski	st. asystent	Warszawa
1950	1952	Uniwersytet Warszawski	adwokat	Warszawa
1952	1954	Uniwersytet Warszawski	zast. profesor	Warszawa
1954	1957	Uniwersytet Warszawski	docent	Warszawa
1954	1957	Instytut Matematyczny PAN	docent	Warszawa
1957	1967	Uniwersytet Warszawski	prof. nadz.	Warszawa
1957	1963	Instytut Matematyczny PAN	prof. nadz.	Warszawa
1967	—	Uniwersytet Warszawski	prof. zwyczaj.	Warszawa
1964	1970	Uniwersytet Warszawski	kierownik Katedry	Warszawa
1970	—	Uniwersytet Warszawski	Kierownik Zakładu	Warszawa
1958/59	1959/60	Uniwersytet Warszawski	dekan	Warszawa
1962/63	1965/66	Uniwersytet Warszawski	dekan	Warszawa
1968/69	—	Uniwersytet Warszawski	dekan	Warszawa

19. Dokładny adres zamieszkania	
Warszawa, Wiejska 9 m 5	

*) podać miesiąc i rok

Warszawa, 30 września, 1972 r.
(miejscowość i data)Heleny Ras'
(podpis składającego kwestionariusz)

Zdjęcie 9: Przebieg pracy zawodowej i przynależność do organizacji politycznych i społecznych [Archiwum UW, akta pracownicze].

Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki (1973–1976, 1977–1982). Wielokrotnie była zapraszana z wykładami do szacownych uniwersytetów Europy i obu Ameryk. Często w dowód uznania jej dokonań naukowych przewodniczyła sesjom naukowym na międzynarodowych kongresach i konferencjach. Była członkiem międzynarodowych towarzystw: Association for Symbolic Logic (członkiem rady w 1958–1960), Executive Committee for European Affairs (1972–1974). W 1972 była asesorem w Division of Logic, Methodology and Philosophy of Science of the International Union of History and Philosophy of Science. W PTM pełniła funkcję prezesa Oddziału Warszawskiego (1957–1958, 1963–1964), sekretarza (1955–1956) i wiceprezesa (1958), *associate editor* „International Journal of Approximate Reasoning” (od 1986), *collecting editor* „Studia Logica” (od 1975). Przyczyniła się do założenia w 1992 Polskiego Towarzystwa Logiki i Filozofii Nauki, była jego prezesem. Była współzałożycielką i redaktorem naczelnym „Fundamenta Informaticae”.

Rasiowa jest autorką ponad 100 prac naukowych, dotyczyły głównie logiki matematycznej i jej zastosowań w podstawach matematyki. W szczególności zajmowała się zagadnieniem teorii krat, zastosowaniem metod algebraicznych i topologicznych do metodologii sformalizowanych teorii pierwszego rzędu, rozszerzeniem modeli algebraicznych na pewne logiki nieklasyczne (np. konstruktywną z mocną negacją) i wielowartościowymi logikami Posta. Prace z matematycznych podstaw informatyki obejmowały systemy logiczne wyposażone w wyrażenia interpretowane jako programy oraz formuły opisujące własności programów. W nurcie metod algebraicznych w badaniach logiki intuistycznej i logik modalnych znany jest jej wspólny z R. Sikorskim pierwszy algebraiczny dowód twierdzenia Gödla o pełności klasycznego rachunku predykatów; zapoczątkowało to algebraiczne dowody szeregu twierdzeń dotyczących logiki klasycznej i wielu logik nieklasycznych. W monografii *The Mathematics and Methamathematics* (1963, współautor R. Sikorski) autorzy zawarli ogólną teorię algebraizacji logik. Rozwinięte przez autorów metody algebraiczne pozwoliły uzyskać wiele innych istotnych wyników i są dziś szeroko stosowane. W monografii *Algebraic Approach to Non-Classical Logics* („North Holland”, 1974) Rasiowa wyodrębniła możliwie najszerszą klasę logik, dla których daje się sformułować ogólną teorię algebraiczną, która pozwala na dowodzenie twierdzeń dla całej klasy jednocześnie. Monografia ta zawiera również algebraiczne teorie szerokiej klasy logik nieklasycznych. Pod koniec życia pracowała nad kolejną monografią *Algebraic Analysis of Non-Classical First Order Logics*, przygotowała osiem jej rozdziałów i dzieło pozostało niedokończone (szczegóły w [1], [3], [4]).

Warszawa, 8 lipca 1987

Uzasadnienie wniosku o nadanie prof. dr Helenie Rasiowej
tytułu członka honorowego Polskiego Towarzystwa Matematycznego

Prof. dr Helena Rasiowa należy do grupy najbardziej zasłużonych matematyków polskich. Jej wieloletnia działalność naukowa, dydaktyczna i społeczna wywierała wpływ i promieniowała na całe polskie środowisko matematyczne, zyskała też wielkie uznanie w całym świecie. Prof. Rasiowa rozpoczęła swoją działalność zaraz po zakończeniu II Wojny Światowej i była pod bezpośrednim wpływem twórców Polskiej Szkoły Matematycznej. Stała się ona łącznikiem między historycznymi już postaciami wybitnych matematyków polskich którzy przeżyli Wojnę Światową i odbudowali Polską Szkołę Matematyczną i młodszym pokoleniem matematyków.

W okresie pracy w Uniwersytecie Warszawskim Profesor Rasiowa z wielkim zaangażowaniem zajmowała się również działalnością na terenie Polskiego Towarzystwa Matematycznego. Była kolejno członkiem Zarządu Oddziału Warszawskiego do spraw popularyzacji matematyki i dokształcania nauczycieli, sekretarzem PTM (1955-56), vice-prezesem PTM (1958), prezesem Oddziału Warszawskiego PTM (1957-58, 1963-64).

W Association for Symbolic Logic była członkiem Council (1958-1960), członkiem Executive Committee for European Affairs (1972-1977). W roku 1972 wybrana została do władz International Union for History and Philosophy of Sciences, Division of Logic Methodology and Philosophy of Science jako alternate assessor na lata 1972-1975) a w roku 1975 jako assessor na lata (1975-1979). Od roku 1975 jest członkiem komitetu redakcyjnego Studia Logica, a od 1979 roku jest "collecting editor". Jest współzałożycielką i naczelnym redaktorem czasopisma Fundamenta Informaticae (od roku 1976), poświęconego podstawom matematycznym i logicznym informatyki oraz "associate editor" czasopisma International Journal for Approximate Reasoning, North Holland (od 1986).

Uzasadniając wniosek o nadanie prof. Rasiowej tytułu członka honorowego PTM nie sposób nie wspomnieć o niezwykłym wprost wpływie wychowawczym i moralnym jaki zawsze wywierała na swoich uczniach. Nie tylko że ma prof. Rasiowa wśród swoich uczniów profesorów, docentów i wielu doktorów, ale swoim przykładem potrafiła przenieść do nich zasadę, którą zawsze stosuje w swojej działalności: niezwykłą życzliwość dla młodych adeptów matematyki, którzy stawiają pierwsze kroki na swojej karierze naukowej. Zawsze umie pokazać im drogę do najwyższych granic wiedzy matematycznej i przez cały czas dalszej działalności mogą oni liczyć na radę i opiekę. Dowodem wdzięczności uczniów była samorzutnie zorganizowana z okazji Jej tegorocznego jubileuszu sesja naukowa, gdzie uczniowie i wybitni matematycy pracami swoimi złożyli podziękowanie za Jej działalność. Ta cecha działalności prof. Rasiowej - życzliwość i umiejętność grupowania uczniów - jest chyba najwyższej ceniona przez środowisko matematyczne.

Biorąc pod uwagę zasługi prof. H. Rasiowej dla matematyki polskiej i Polskiego Towarzystwa Matematycznego, Oddział Warszawski PTM podjął na zebraniu w dniu 22.05.1987 jednogłośnie uchwałę o wystąpieniu do Zjazdu PTM o nadanie Jej godności członka honorowego PTM

Tadeusz Traczyk
Tadeusz Traczyk

Prezes Oddziału Warszawskiego
PTM
Plucińska
Prof. dr hab. A. Plucińska

Zdjęcie 10: Fragmenty wniosku o nadanie prof. H. Rasiowej tytułu członka honorowego PTM.

Położyła ogromne zasługi dla rozwoju badań dotyczących stosowania logiki matematycznej w informatyce. Rozumiała doskonale, że problemy w informatyce mogą być rozwiązywane metodami logiki matematycznej i problemy, które powstają na gruncie informatyki są ważne dla logiki. M.in. prowadziła badania nad logikami programów, metodami wnioskowania przy niepełnej informacji i rachunkami logicznymi dla systemów sztucznej inteligencji. Jest autorką znanego podręcznika akademickiego *Wstęp do matematyki współczesnej* (1968) przetłumaczonego na wiele języków. Rasiowa była niezrównaną kontynuatorką tradycji sławnej polskiej szkoły logicznej okresu międzywojennego.

Otrzymała wiele nagród i wyróżnień, m.in. nagrodę PTM, medal im. Sierpińskiego, tytuł członka honorowego PTM, z państwowych odznaczeń otrzymała Krzyż Kawalerski OOP i Krzyż Oficerski OOP.

Oddana logice i nauce polskiej, była człowiekiem życzliwym i pogodnym. Była wrażliwa na ludzkie problemy umiejętnie i dyskretnie pomagała innym. Była tercjarką zakonu franciszkanów. Ta jej działalność była bardzo dyskretna, jej syn Zbigniew dowiedział się o niej stosunkowo późno, o tym fakcie wspomniał autorowi.

LITERATURA

- [1] W. Bartol, E. Orłowska, A. Skowron, *Helena Rasiowa 1917–1994*, „Bull. European Association for Theoretical Computer Science” 62 (1997), 353–366.
- [2] S. Domoradzki, redaktor naukowy B. Orłowski, Helena Rasiowa, w: *Słownik polskich odkrywców, wynalazców oraz pionierów nauk matematyczno-przyrodniczych i techniki*, Instytut Historii Nauki Polskiej Akademii Nauk; Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR, t. III M-R 391–393, Warszawa 2015.
- [3] R. Duda, *Helena Rasiowa w: Matematycy XIX i XX wieku związani z Polską*, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2012, 387–389.
- [4] E. Orłowska, A. Skowron, *Helena Rasiowa (1917–1994)*, „Wiadomości Matematyczne”, (1995), XXXI, s. 190–193.
- [5] Z. Pawlikowska-Brożek, redaktorzy: S. Domoradzki, Z. Pawlikowska-Brożek, D. Węglowska, *Helena Rasiowa 1917–1994, Słownik Biograficzny Matematyków Polskich*, Tarnobrzeg 2003, 197–198.
- [6] Eugenia Prokop-Janiec, *Pogranicze polsko-żydowskie. Topografie i teksty* Wydawnictwo UJ, Kraków 2013.

Helena Rasiowa (1917–1994)

Stanisław Domoradzki

Abstract. In the paper, we present Helena Rasiowa's scientific personality emphasizing the period WWII and beginning of her professional activity after 1945.

2010 Mathematics Subject Classification: 01A60, 01A70, 01A73..

Key words and phrases: Helena Rasiowa.

STANISŁAW DOMORADZKI
UNIVERSITY OF RZESZÓW
FACULTY OF MATHEMATICS AND NATURAL SCIENCES
UL. PROF. S. PIGONIA 1, 35-959 RZESZÓW
E-mail: domoradz@ur.edu.pl

(Zgłoszona: 11 stycznia 2019; Wersja końcowa: 11 stycznia 2019)
